

Et helhetlig miljø – Om utformingen av (det fysiske) MILJØ i et bofelleskap for døvblinde og multifunksjonshemma

Innledning

Det jeg vil ta for meg i denne artikkelen, er utforming av det fysiske miljøet rundt ni mennesker som er døvblinde og multifunksjonshemmede. Årsaken til at jeg velger ut akkurat dette aspektet, er at vi som arbeider i bofelleskapet for tiden nettopp jobber mye med dette, blant annet ved oppussing av leiligheter, utsmykning og utforming av fellesrom, utforming av deler av hagen, etc. Vi har tidligere arbeidet mye med andre sider av miljøet, så som innhold i dagen, aktiviteter og gjøremål, m.v. Men denne gang er det altså det fysiske miljøet som er i fokus.

Vi har underveis i arbeidet opplevd at vi måtte være banebrytende og kreative da vi ikke har kunnet finne så mye erfaringer eller stoff om akkurat denne siden av utforming av et helt miljø. Vi har altså selv måttet prøve og feile med hensyn til å finne gode og lure løsninger. Vi bringer med dette våre erfaringer videre, med det håp at temaet kan komme i fokus og skape debatt og utveksling av erfaringer.

Jeg vil først gi en beskrivelse av Haugen 25, slik at leser kan få et bilde av beboere og stedet. Deretter går jeg inn i begrepet «helhetlig miljø», som deles opp i 7 hovedaspekt for miljøet, og avslutter med de konklusjoner vi har kommet til.

Haugen 25

Bofelleskapet vi snakker om ligger i Rogaland, i Sandnes kommune. Bygget stod ferdig i 1994 etter en lang planleggingsperiode, som mange av oss som fortsatt arbeider ved Haugen 25 var med på. Bygningsmessig består tiltaket av 9 atskilte husvære / leiligheter, hver på ca. 55 m². Disse er bygd i rekke med en innebygd svalgang som forbinder leilighetene. Svalgangene var ikke ment å kun skulle

forbinde leilighetene, men var hele tiden også ment å utformes som bruksrom og oppholdsrom.

Tiltaket er fysisk delt i to enheter av en mellomliggende personaldel i tre plan med møterom, kontor, pauserom, hvilerom for passiv nattevakt, garderobe, etc. Tiltaket har også noen fellesrom / aktivitetsrom for beboerne (tre rom i tillegg til hall og svalganger). Bokomplekset har en relativt stor tomt med noe areal knyttet til hvert husvære og med mye fellesareal. Her er laget sitteplasser, gangstier, grillplass, og hagen er utformet som en sansehage med natursti med vekster, bærbusker og blomster av forskjellig art. Stedet ligger i fine omgivelser nær friluftsområder som Stokkelandsvannet, med fin utsikt, fritt og godt, likevel ganske sentralt i forhold til butikk, bank, lege, frisør, etc.

Senterets hovedoppgaver er å gi tjenester til døvblinde og multifunksjonshemma, dvs. å gi og tilrettelegge alle de tjenester disse menneskene trenger i det daglige, så som hjelp til daglige gjøremål (ADL-situasjoner), trening og opplæring, tilrettelegging av miljøet, samt forskjellige aktiviteter og gjøremål sammen med beboerne.

Ideen bak Haugen 25, ved at det er samlet så mange som 9 beboere under ett tak, er å kunne skape et større miljø der:

- Det «språk» den døvblinde eller multifunksjonshemma har, blir forstått og brukt.
- Den spesialkompetanse som trengs for å forstå og arbeide med psykiske utviklingshemma på tidlig utviklingstrinn og døvblinde er til stede.
- Det tilrettelegges for et trygt og forutsigbart miljø med nære, stabile og engasjerte personer for beboerne.
- Det skapes et miljø det er godt å leve i, fine ting å se på, gode ting å høre, kjekke ting å gjøre.
- Det søkes å få til et – for både personale og beboere – støttende og utviklende miljø.

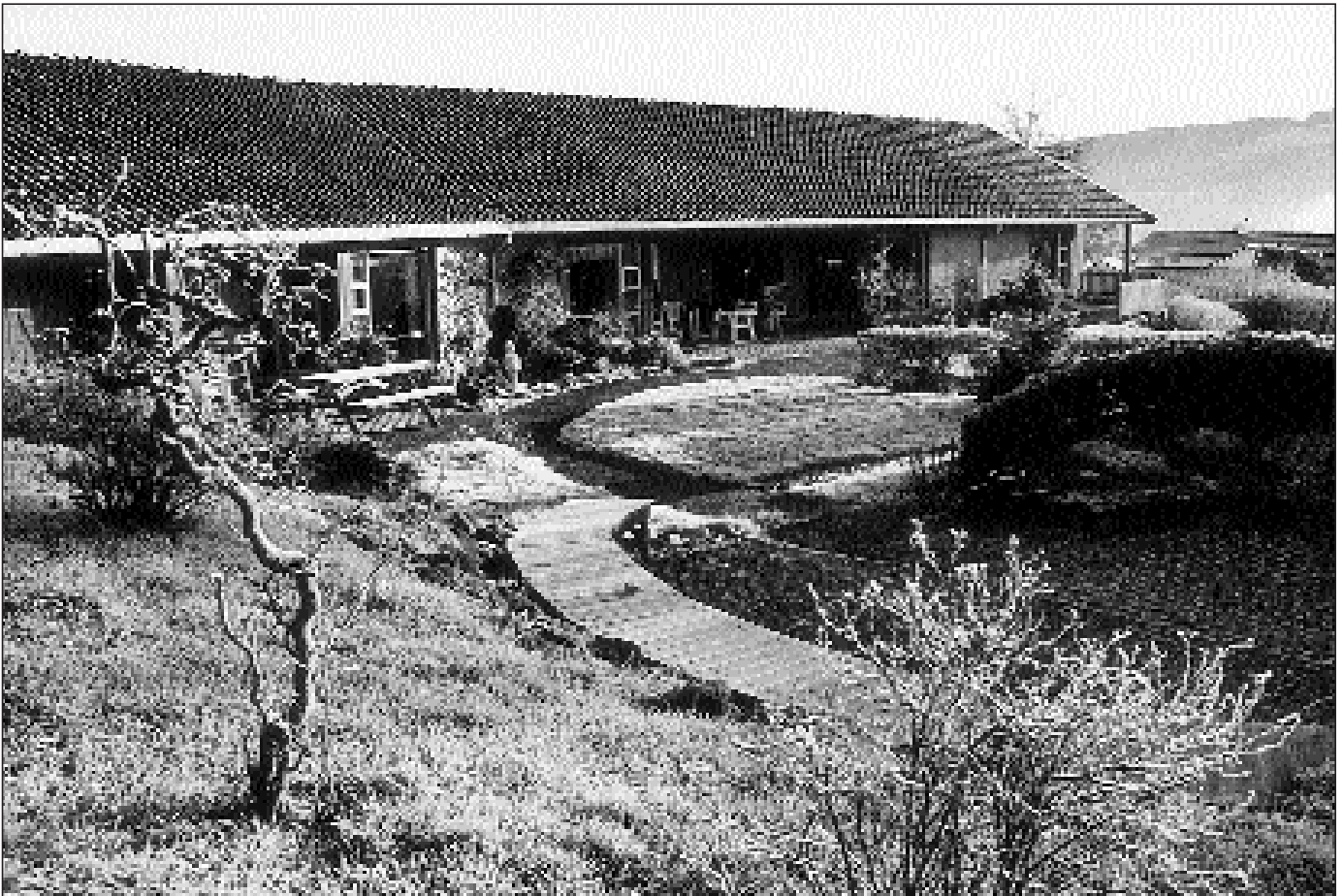
Ved Haugen 25 bor det ni personer som er døvblinde / multifunksjonshemmede. Fire personer er diagnostisert som døvblinde, fem personer er psykisk utviklingshemmet med multihandikap. Beboerne er av begge kjønn i alder 18 – 43 år.

Alle beboerne er rullestolbrukere og trenger hjelp til alle daglige gjøremål. Ingen har talespråk, men enkelte kan gjøre seg noe forstått ved enkelte tegn (tegn til tale). Ellers er vi henvist til å tolke kroppsspråk, mimikk og bevegelser ut fra kjennskap til den enkelte. Flere av beboerne fungerer på et tidlig utviklingstrinn, jfr for eksempel Frøhlich's (1989) beskrivelse av multihandikappede. Fem av beboerne har intakte sanser (syn / hørsel), men kan ha tolkningsproblemer pga store hjerneskader. Disse fem har likevel lettere for å få med seg det som skjer rundt dem, og en står da friere i forhold til valg og tilrettelegging av aktiviteter enn der det er konstatert døvblindhet. De fire personene som er døvblinde har imidlertid alle syns- og/eller hørselsrester som forsøkes utnyttet for å gi et rikere liv.

Senterets overordna mål er livskvalitet for beboerne; «DET GODE LIV». Dette skapes gjennom begreper som tilknytning, mening, trygghet, variasjon, gjentakelser, utfordringer og mestring. Et meningsfullt liv og livskvalitet er slik vi ser det betegnet av stikkord som opplevelser, følelser, aktiviteter, aksept, kontakt og helse. Målsettingen for kommunens tjenester til psyk-

» **Stedet ligger i fine omgivelser nær friluftsområder som Stokkelandsvannet.**

Oddveig Hebnes er vernepleier og leder for et bofelleskap for døvblinde i Sandnes kommune på Nord-Jæren.

Hagen på Haugen. (Foto: Oddveig Hebnes).

isk utviklingshemma er å hjelpe den enkelte til å utvikle og bruke sine evner og ressurser ut fra sine forutsetninger. Vårt distrikts visjon for sine innbyggere er «Kvalitet i hverdagen».

Ideologi

Vår ideologi, metode og menneskesyn er hentet fra humanistisk retning (filosofi / pedagogikk / psykologi), der menneskelig utvikling ses som en interaksjon mellom individ og omgivelser, dvs. at individet til en viss grad selv kan sies å skape eller aktivt påvirke sin utvikling (eks. Smith og Ulvund 1996, Nygård 1993, Hammerlin & Larsen 1997). I denne tenkningen er samspillet mellom mennesker det primære og aller viktigste. Vi bygger på nyere teori om samspill (eks. Nafstad 1989, Smith og Ulvund 1996), på teorier om basal stimulering (Frøhlich 1989) og på såkalt døblindepedagogikk (eks. Vilhelmsen 1990, Carling

1989, Horgen 1995). I tillegg har vi adoptert Ole Brumm og den filosofi han står for, i arbeidet vårt med beboerne (Hoff 1988, Milne 1995 og 1998). Også estetikk er viktig i en slik helhetlig tenkning, derfor legger vi vekt på faktorer som kreativitet, utforming og utsmykning av miljøet både ute og inne (eks. Teigen 1995, Smith & Ainsworth 1987, Smith & Gilbert 1987) – og god orden. Vi har som mål at Haugen 25 skal være et godt og fint sted å både bo og

arbeide, der vi legger vekt på helhetlig læring, læring gjennom opplevelser, læring gjennom å bruke sansene og læring gjennom erfaringer (eks. Dalin 1993, Bjørkvold 1995 og 1998, Bø 1995, Grendstad 1982, Moxnes 1989, Gulbrandsen & Forslin (red.) 1997, Rimestad og Stahn 1998). Vi legger også vekt på det å se muligheter, tenke «positivt» og få tingene gjort, eks. ved dugnader og fellesinnsats. I litteraturen har

vi funnet støtte for denne tenkning og praksis hos for eksempel Ringom (1994 og 1995).

Beboerne ved Haugen 25 har ikke et Dagsentertilbud utenfor boligen. Én person har fullt skoletilbud (videregående), de andre åtte har ca seks timer Voksenopplæring i uka. Derved er det boligpersonalet som står for innhold og regi av de fleste aktiviteter og gjøremål for beboerne. Da senteret har en rimelig god bemanning (ca. 26.5 årsverk) har vi kunnet tilrettelegge for varierte aktiviteter, der vi vektlegger ADL-situasjoner, kontakt, samspill, kommunikasjon, nærhet og følelser. Ellers kan nevnes aktiviteter som hundekjøring (Hundeklubben), uteskole (Voksenopplæring), lagedager (tema-uker / emnearbeid), kroppsmassasje (aromaterapeut) og trening av forskjellig art (bl.a. ved hjelp fra fysioterapeut).

Et helhetlig miljø

Med miljø mener vi «alle fysiske, kjemiske, sosiale, psykologiske, pedagogiske og kulturelle påvirkninger som individet møter» (Bø 1975). Det vil med andre ord si våre omgivelser. I vår sammenheng snakker vi om det helhetlige miljø beboerne ved Haugen 25 møter i sin hverdag, der de bor.

” I tillegg har vi adoptert Ole Brumm og den filosofi han står for.

Vi tenker at miljøet har flere aspekt:

- 1 Signalaspekt
- 2 Bruksaspekt
- 3 Skapende aspekt
- 4 Estetisk aspekt
- 5 Funksjoner, oppgaver og gjøremål
- 6 Læringsaspekt
- 7 Et sted å være

1. Signalaspekt

Det første vi er opptatt av, er hva vi formidler med det vi omgir oss med. Vi har sett altfor mange kommunale tomter eller bygninger stå ustelt og vanskjøttet. Dette har en signaleffekt: Det kan se ut som at de som bor i kommunale bygg ikke er viktige, eller at det ikke er så viktig hvordan de har det rundt seg. Dette kan signalisere at disse menneskene ikke er så mye verdt som andre. Vi som arbeider ved Haugen 25 bestemte oss tidlig for at slik skulle det ikke være her. Vi ønsket å formidle noe om respekt, at de som bor her er verdifulle, vi ville med andre ord vise en brukbar «fasade» da vi tror at folk delvis blir bedømt ut fra ytre ting som klær, hus, hage, etc. Selvsagt vet også vi at det er de indre verdier som teller, men vi innser også at et førsteinntrykk er med på å skape eller befeste holdninger og fordommer (Fast 1992). Dette ville vi være med å påvirke, derved

har vi lagt vekt på at det er fint og trivelig rundt oss, både ute og inne.

Dette har blitt gjort rent praktisk ved at vi har hagedager («dugnad dager») i hagen sammen med beboerne om sommeren, og vi har lagedager og temauger / emnearbeid sammen med beboerne ellers i året, der vi bruker tid og kreativitet på å utforme og utsmykke det fysiske miljøet inne (ganger, fellesrom, leiligheter).

2. Bruksaspekt

Hus og hage skal være til å bruke. Det er ikke nok at det er fint å se på. Det skal også være til bruk og benyttelse. Og det skal være tilrettelagt på en slik måte at de mennesker som bor her kan bruke det.

Hva er så bruk for mennesker med store sanse- og motoriske handikap, og hvordan kan disse nyttiggjøre seg noe når de ikke kan bevege seg stort, ikke ser eller ikke hører? Det er jo dette som er utfordringen i arbeidet. Vi som jobber her må sette oss inn i hvordan det er å oppleve verden med så store handikap, og vi må tilrettelegge på en slik måte at beboerne får noe ut av det vi lager.

Bruk for mennesker med så store handikap som vi snakker om, er å få

impulser og inntrykk gjennom sansene syn, hørsel, smak, lukt, taktil sans og bevegelsesans. Å tilrettelegge for bruk og be-

nyttelse for døvblinde og multifunksjonshemma, vil si å bruke den kunnskap vi har om sansedefekter, eksempelvis ta hensyn til kontraster, lysforhold og akustikk i et rom. Og det vil si å utforme slik at «ting og tang» er til å nå og berøre og utforske taktilt, også for rullestolbrukere.

Å nå inn til mennesker vil si å klare røre ved følelser. Vi må tilrettelegge for og skape inntrykk og «interessante» opplevelser. Det vi vil oppnå er at beboerne skal glede seg over inntrykk, kunne utforske inntrykk, nyte inntrykk, etc. Dette kan oppleves når farger er spennende, ved at ting er gode å ta i, ved lydinntrykk som kan gi gode assosiasjoner og minner, etc. Vi tenker at ved å gi opplevelser gjennom sansene, der sansinntrykka har en verdi i seg selv, som for eksempel blomsterlukt, smak av bær, farger, fuglekvitte, etc., som vi finner i hagen en sommerdag, kan vi ha håp om å røre ved emosjoner som velbehag, glede, etc.

Mye av den bruk det er snakk om i vår sammenheng er det å tilrettelegge for å bruke sansene slik følgende eksemplene fra hagen viser:

- Hagen er utformet som en sansehage med vekster, blomster, blomstrende busker, bærbusker, etc., der vi har en asfaltert «tursti» for at det praktisk lett skal la seg gjøre å komme fram med rullestoler.
- Bærbusker av forskjellig slag er planta og vokser slik at vi når dem fra gangstien. Derved kan en lett gå ut og plukke solbær en augustdag, ta bæra med seg inn og lage syltetøy, som en etterpå spiser på skiva til lunsj.
- Drivhus: I mange år hadde vi drivhus i hagen. Her kunne en så og få fram sommerblomster, dyrke noen tomater, urter og annet med spennende farger og lukter.
- Enkelte har en liten urtehage i bedet sitt, slik at en kan gå rett utenfor døra og hente spennende smaker og lukter.
- Blomster og blomstrende busker er forsøkt planta slik at de skal være lette å nå.
- Steintroll i hagen, laget av personale sammen med beboere, der poenget var det å lage trollet sammen. Siden har trollet blitt brukt til å ha blomster i, og som et taktilt innslag.
- Grillplassen er romslig, slik at vi kan ha rullestoler rundt, samles til en hyggestund og et godt måltid.

Disse eksemplene er muligens svært så elementære i døvblindemiljøer. Men vi har sett eksempler her i kommunen på at hagearkitekter planlegger «sansehage» på bestilling, og så blir det bare «fint», og ikke til å bruke for dem det skulle være for.

Inne jobber vi også mye med utformingen av det fysiske miljøet, der vi vekt-

„ Men vi har sett eksempler her i kommunen på at hagearkitekter planlegger «sansehage» på bestilling, og så blir det bare «fint», og ikke til å bruke for dem det skulle være for.

Bruk av naturen og sansehagen i læringen. (Foto: Oddveig Hebnes).

legger bruksaspektet. Vi har for tiden et større prosjekt gående der vi over en planlagt 2 års periode skal utforme / utsmykke ganger / fellesrom i soner etter temaene: HAV, SKOG, SYN, TAKTIL. Vi jobber akkurat nå iherdig med HAV i inngangspartiet til Døvblinde-enheten: Vi har kastet ut de vanlige sittegrupper som beboerne aldri bruker, men som er tradisjonelle i en entré. Vi har samlet ideer og remedier over lengre tid og har begynt å jobbe med sakene. Arbeidet er organisert som lagedager / temauker der beboere og personale sammen skaper det nye. Noen fiks ferdig plan har vi ikke, men vi jobber oss fremover; maler veggene i havblå, senker taket med stoff / garn, reiser til stranda for å hente stein og skjell, dekorerer vinduer med selvmalte fisker, innreder et lite akvarie for gullfisker, etc. Ideen er at fellesromma skal være

„ Vi som arbeider ved Haugen 25 bestemte oss tildig for at slik skulle det ikke være her.

sanseopplevelser for beboerne. Her skal være syns inntrykk, som da må være i gode kontraster, store nok, etc. Vi lager lukt inntrykk (eks. tare), vi lager lydinntrykk (kassettopptak av bølger), taktile inntrykk (stein å ta på, formingsmaterialer, vann, etc.). Alt dette gjøres litt etter litt sammen med beboerne. Vi koker gjerne litt kaffe, tar på arbeidstøy, bretter opp armene og slipper kreativiteten og humøret løs.

Et annet eksempel fra tema-arbeidet er ideer vi har til SKOG, som skal være i svalgangen i inngangspartiet til Multifunksjonshemma-enheten. Vi har murt opp en hagedam inne, et stort prosjekt i seg selv (Kvinner kan!!!), her har vi springvann og vil ha gullfisk. Disse fiskene kan så faste beboere ha ansvar for å mate hver dag, det skal skiftes vann av og til, pumper og utstyr skal renses, etc. Så har vi laget plakater om gullfisken som vi har hengt opp på veggene, vi har planter som lager et grønt skogsmiljø, og disse må jo vannes og stelles. Slik kan en enkel ide bygges ut nærmest i det uendelige og innebære daglige opplevelser og gjøremål.

Enda et eksempel til SKOG, er en idé med fuglebrett. Vi kan, sammen med bebo-

erne, reise og kjøpe fuglebrett i halvfabrika. Deretter lager vi bretta, henger dem opp og starter å mate fuglene. Vi kan bygge dette ut ved å lage plakater av de fuglene som kommer på brettet, og få tak i kassettopptak eller video av de samme fugler, vi kan tove fugler til å henge opp, osv.

3. Det skapende aspekt

Vi er kjent med at andre har engasjert kunstnere til å være med på utsmykninger av inne- eller utemiljø. Dette kan jo også være en god idé, men vi hadde lyst til å forme og skape selv, da vi syntes at selve «skaperprosessen» også har en verdi i seg selv, både for beboere og personale. Vi synes at dette aspektet er viktig, og at dette aspektet setter en ekstra piff til miljøet og arbeidet.

4. Det estetiske aspekt

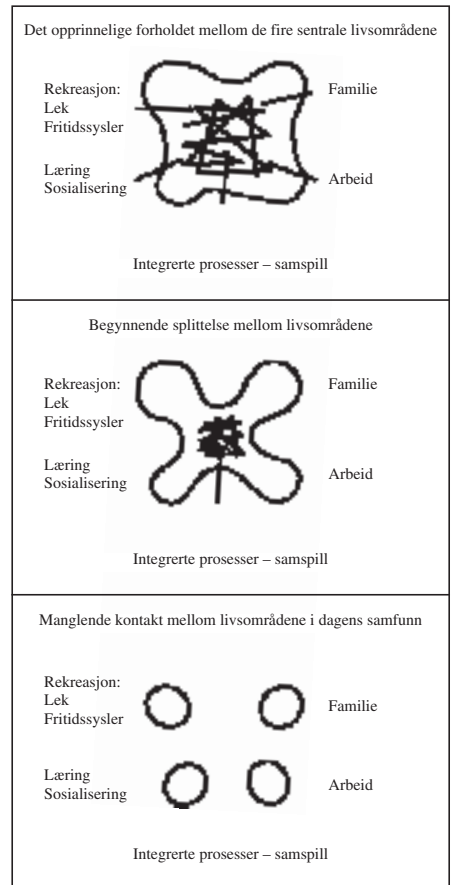
Det fjerde aspekt vi er opptatt av er det estetiske. Vi vil at det skal være fint rundt oss. Vi vil ha fine ting å se på, gode ting å høre, ting å kjenne på, gode lukter. Men alt dette skal ikke bare være i et rot. Det skal være helhetlig og estetisk godt for øre, øye og hånd.

Hva som er fint er det nok delte meninger om. Alle kan ikke synes alt er like fint, målet er imidlertid at vi skal få varierte og spennende sanseopplevelser. Ved Haugen 25 har vi heldigvis mange flinke og kreative medarbeidere som også kan mye om fargesammensetninger og oppbygging av et harmonisk hele. Dessuten søker vi i litteratur for å få ideer (eks. Bjørkvold 1995 og 1998, Smith og Gilbert 1987, Teigen 1995, Toscani 1996, Smith og Ainsworth 1987). Det finnes også masse formingsbøker som kan gi ideer.

Noe av «pynten» kjøper vi, men for det meste bruker vi enkle naturmaterialer som vi monterer og for eksempel maler selv. Målet er at helhetsinntrykket skal være fint, spennende, kreativt og estetisk.

5. Funksjoner, oppgaver og gjøremål

Et miljø må aldri bli bare utvendig. Derfor vektlegger vi å skape funksjoner, oppgaver og gjøremål. Det skal være en vits med det vi gjør.

Vi har sett litt på det som i nettverksteori (Bø 1995) kalles oppsplitting av menneskets sentrale livsområder (se Figur fra Bø 1995). Det har blitt slik i vårt samfunn at vi

har en arena for jobb, en arena for fritid, hjemmet er ofte en isolert arena med få funksjoner, og det finnes egne arenaer for læring. Det har blitt kunstig å leve i et slikt samfunn da disse forskjellige arenaer fungerer som atskilte øyer uten særlig kontakt. Vi har tenkt, om det miljøet vi søker å skape her ved Haugen 25, at vi vil ha et

HELHETLIG MILJØ. Derved tilrettelegger vi for at læring er en integrert del av livet, det er arbeidsoppgaver og gjøremål der en bor. Hjemmet er en integrert del av fellesskapet, selv om den enkelte har hver sitt private.

Ved å arbeide med oppussing, tilrettelegging av miljøet for sansehandikap, utsmykning av gangene, dugnadsarbeid i hagen, utforming av sansehage, etc, får vi naturlige og gode funksjoner, oppgaver og gjøremål, som er meningskapende. Dessuten er dette noe vi gjør sammen, noe vi deler, skaper og lager sammen.

Ved denne måten å jobbe på har vi knyttet de fire livsområdene arbeid, fritid,

Emnearbeid: Utsmykking av svalgangen, med tema «Lukt». (Foto: Oddveig Hebnes).

hjem og læring, som ellers i samfunnet er splitta, sammen til et hele, i ET HELHETLIG MILJØ.

6. Læringsaspekt

En effekt av denne måten å jobbe på, er at en får gode forhold for læring. En lærer der og da, gjennom bruk av sansene, gjennom opplevelser og erfaringer, en måte å lære på som i litteraturen er anerkjent som den beste læringsform (eks. Bjørkvold 1995 og 1998, Grendstad 1982, Moxnes 1989, Nordland 1986, Dalin 1993, Gulbrandsen og Forslin (red.) 1997). «Når noe griper oss, får vi et begrep», sier Bjørkvold. «Å lære er å Oppdage», sier Grendstad. Dette er også vår erfaring, derfor liker vi så godt denne arbeidsmåten.

7. Et sted å være

Her ved Haugen 25 har vi ofte brukt Ole Brumm som en illustrasjon på deler av den filosofi vi står for eller forsøker å få til. Ole Brumm er en enkel bjørn, med ikke veldig mye forstand. Men han sier lure og kloke ting, han lever her og nå, han er i kontakt med seg selv og naturen, og han er ikke kunstig og oppstylt. Han betegnes av Hoff (1988) som en «rå blokk», dvs. opprinnelig, ukunstig, kanskje litt naiv, men

som samtidig setter fokus på noe av det opprinnelige som vi nesten har mistet i vårt urbane og «utviklede» samfunn. Mange ganger lever vi så stresset i vår tid, at vi kan lure på om vi har glemt det enkle å bare leve, å bare være, men det har altså ikke Ole Brumm glemt, derfor vil jeg ta med et par sitater fra bøkene til Milne (1995, 1998) om bjørnen Ole Brumm og vennene hans.¹

Å gå ut og gjøre ingenting:

... det jeg liker aller best er å gå Ut og gjøre Ingenting.

Hvordan går du Ut og gjør Ingenting? spurte Brumm etter å ha tenkt seg lenge om.

Vel, det er når de voksne roper: «Hvor skal du, Kristoffer Robin?» og du svarer «Ingenting», og så går du ut og gjør det.

Å, på den måten, sa Brumm.

Akkurat nå gjør vi en slik Ingenting.

Å, på den måten, ja, sa Brumm igjen.

¹ Ved Haugen 25 har vi for øvrig laget et helt sett med miljøregler som heter «Miljøregler med Ole Brumm», der vi har brukt Ole Brumm sitater for å anskueliggjøre viktige pedagogiske prinsipper i arbeidet med døvblinde og multifunksjonshemma.

Det er når man kan gå og bare lytte til alt man ikke kan høre og ikke ha en bekymring i verden.

Å, sa Brumm.

Fra Huset på Bjørnehjørnet (Milne 1995)

Å være:

Hvor skal vi hen? spurte Brumm og skyndte seg etter ham mens han lurte på om de skulle Oppdage eller bare Finne-på-noe-når-de-fant-det.

Ingensteder, sa Kristoffer Robin, og så gikk de dit.

Fra Huset på Bjørnehjørnet (Milne 1995)
Slik vil vi også ha det: Av og til skal vi ikke stresse med å prestere, lære, være flinke eller lignende, men rett og slett bare VÆRE.

Vi, vårt, sammen

Underforstått i alt som hittil er sagt er det å være sammen, gjøre noe sammen, dele noe, samarbeide og kommunisere. Haugen 25 er beboerne sine private hjem, men disse er del av et nabofellesskap, og del av et fellesskap som også personalet er del i. Derfor kan en snakke om VI på Haugen, VÅRT «verk», og med dette VI mene både beboere og personale, og tenke at det vi får til ved Haugen 25, er felles verk, noe vi gjør SAMMEN.

Kritiske bemerkninger

Slik jeg ovenfor har beskrevet tilrettelegging av miljøet kommer ikke av seg selv, og det kan være mange feller å gå i. Eksempelvis kan overivrige ansatte som enten har misforstått hva jobben vår går ut på, eller som ikke har kunnskap nok om hvordan få døvblinde og multifunksjonshemma blir delaktige i prosesser, lett overstyre beboerne ved at de ansatte gjør alt selv. Vi kan videre bli konsentrert om selve aktiviteten, ikke om beboerne, og ved det fremmedgjøre beboerne i sitt eget hjem. Beboerne kan lett bli passive tilskuere til all denne aktiviteten og skaperprosessen som er personalstyrt. Til slutt må også nevnes at det ikke alltid er tid nok til å gjennomføre emnearbeid skikkelig. Disse innvendingene er relevante, men jeg ser det som utfordringer som kan løses ved kunnskap, veiledning og ved at en tar slike problemstillinger opp i personalgruppa.

Konklusjon

Vi har opplevd og erfart at det blir meningsfullt og «kjekt» å jobbe etter metoder som jeg har beskrevet i denne artikkelen. Vi er med på å skape noe selv, og blir aktører på vår egen arbeidsplass. Vi håper og tror at også beboerne opplever dette slik. De kan ikke med ord gi uttrykk til oss, men vi kan merke på deres trivsel og glede at vi har truffet noe, at vi ved å skape ET HELHETLIG MILJØ, skaper sammenheng og mening, som gir glede og trygghet, men også utfordringer og spenning, også for hovedpersonene, som er de døvblinde og multifunksjonshemma som bor ved Haugen 25.

Slik vi ser det, vil vekt på miljøfaktorer i en helhetlig tenkning, der en vektlegger de beskrevne aspekt, medføre ønskede konsekvenser for mennesket, som læring, mening, opplevelser og glede.² Det at vi har

klart å utnytte oppgaver og gjøremål til opplevelser, læring og samarbeid er ekstra viktig. Haugen 25 hadde vært et fattigere miljø med eksterne gartnere, kjøkkenpersonale, etc. Det at vi som jobber her også må gjøre praktiske nødvendige oppgaver sammen med beboerne gir stedet liv og mening. At vi i tillegg har klart å finne innfallsvinkler for sansebruk i dagliglivet og ved emnearbeid, setter en ekstra spiss på

² Vår tenkning med disse forskjellige aspekt for miljøet samsvarer for øvrig godt med det syn på mennesket som Den nye Læreplanen for Grunnskolen presenterer, der fokus er fordelt slik: Det meningssøkende mennesket, Det skapende mennesket, Det arbeidende mennesket, Det almenndannede mennesket, Det samarbeidende menneske, Det miljøbevisste menneske og til slutt Det integrerte mennesket (Læreplanverket for den 10 årige grunnskole 1996).

tilværelsen. Derved blir hjemmene ikke bare et sted å «sitte til pynt» og vente på at noe kjekt skal skje utenfor boligen, men et sted der viktige og positive ting skjer, og der menneskene er deltakere og aktive så langt hver enkelt, med sine handikap, kan.

» Vi kan videre bli konsentrert om selve aktiviteten, ikke om beboerne, og ved det fremmedgjøre beboerne i sitt eget hjem.

Litteratur

- Bjørnvold, J.-R. 1995: «Det musiske menneske». Freidig Forlag.
Bjørnvold, J.-R. 1998: «Skilpaddens sang». Freidig Forlag.
Bø, I. 1995: «Barnet og de andre. Nettverk som pedagogisk og sosial ressurs». Tano.
Bø, I. 1975: «Praktisk oppslagsbok for pedagogikk og psykologi». Universitetsforlaget.
Carling, A. 1989: «Hverandres blikk». Gyldendal.
Dalin, Å. 1993: «Kompetanseutvikling i arbeidslivet». Cappelen.
Fast, J. 1992: «Skjulte signaler». Aschehoug.
Frøhlich, A. 1989: «Om grunnleggende stimulering på de tidligste utviklings-trinn». Arbeidstekst nr. 14. NUD.
Grendstad, N.M.: 1982: «Å lære er å oppdage». Norsk Lærerkademi, Bergen.
Gulbrandsen, A. Og Forslin, J. (red.) 1997: «Helhetlig læring». Tano Aschehoug.
Hammerlin, Y. Og Larsen, E. 1997: «Menneskesyn i teorier om mennesket». Ad Notam Gyldendal.
Hoff, B. 1988: «Tao med Ole Brumm». Emilia.
Horgen, T. 1995: «Når språket berører». Ad Notam Gyldendal.
Milne, A.A. 1998: « Ole Brumm og vennene hans». Gyldendal.
Milne, A.A. 1995: « Huset på Bjørnehjørnet». Gyldendal.
Moxnes, P. 1989: «Læring og ressursutvikling i arbeidsmiljøet». Forlaget Paul Moxnes.
Nafstad, A. 1989: «Teoretiske perspektiver i arbeidet med døvblindfødte i Norden». Arbeidstekst nr. 19. NUD
Nordland, E. 1986: «Miljøpedagogikk». Tano.
Nygård, R. 1993: «Aktør eller brikke? Ad Notam Gyldendal.
Rimestad, H. Og Stahn, L. 1998: «Lugtesansen – et kommunikativt element». (Rapport) Videncenter for Døvblinde.
Ringom, B. 1995: «Fra tanke til handling». Hjemmets bokforlag.
Ringom, B. 1994: «Tenk positivt». Hjemmets bokforlag a.s.
Smith, L. Og Gilbert, R. 1987: «Dine farger i hjemmet». Dreyer.
Smith, N. Og Ainsworth, M. 1987: «Slipp ideene løs!». Norsk Management Forlag.
Teigen, T. 1995: «Farger en visuell innføring». Ad Notam Gyldendal.
Toscani, O. 1996: «Reklamens magt». Dansk utgave, Forlaget Klim.
Smith, L. Og Ulvund, S.E. 1996: «Spebarnsalderen».
Vilhelmsen, K. 1990: «Emnearbeid – et helhetssyn på undervisning av døvblinde». Nordisk veileder nr. 9. Forlaget Nord – Press.
«Læreplanverket for den 10 årige grunnskole». 1996. Det kongelige kirke, utdannings- og forskningsdepartement.